

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

В статтє раскрывается принцип затруднения адаптации студентов-первокурсников к учебному процессу в высшей школе; конкретизируются возможности самостоятельной работы на пути их устранения.

This article reveals the causes of difficulties in adaptation of first year students to training process in higher school and ways of their elimination. It concretizes the possibilities of independent work.

Процес перебудови вищої освіти в нашій країні пов'язаний з подальшим пошуком умов, що забезпечують високий рівень якості підготовки педагогічних кадрів. Однією з умов, які впливають на успішність професійного становлення майбутніх педагогів у вузі, є зниження труднощів адаптації студентів до навчального процесу.

Адаптація - процес пристосування студентів до умов вузівського життя, у тому числі і до навчальної роботи. У нашому дослідженні ми спробували визначити причини низької адаптованості студентів до виконання навчальних обов'язків, шляхів подолання труднощів, що зустрічаються при рішенні пізнавальних проблем, визначити методи і прийоми, що скорочують час адаптаційного періоду.

Як було встановлено, великі проблеми виникають у першокурсників при виконанні різних форм самостійної

роботи у вищій школі. Самостійна робота займає важливе місце в системі професійної підготовки майбутніх педагогів і від своєчасної творчої адаптації студентів до неї багато в чому залежить результативність вузівського навчання.

По фактах, зібраних у ході констатуючого експерименту, 80% студентів першокурсників мають значні проблеми при виконанні навчальних завдань, винесених на самостійну роботу. 37% першокурсників вважають себе психологічно підготовленими до самостійної роботи. Причому тільки 55% з них читають лише ту літературу, що рекомендує викладач, обмежуючись фіксацією тих положень, що необхідні для відповіді на семінарі, чи заліку іспиті, при цьому ніяк не співвідносять вивчену інформацію зі своєю майбутньою професією. Студенти в процесі самостійної роботи мають деякі труднощі, джерелом яких вони вважають низьку якість навчальної літератури – 45,7%; відрив теоретичних курсів від шкільної практики – 2,8%; несформованість умінь і навичок самостійної роботи – 39%; перевантаження аудиторними заняттями і брак часу для самостійного вивчення навчального матеріалу – 32%; невимогливість викладачів – 8%. У ході експерименту було встановлено, що при виконанні навчальних завдань 40,7% студентів мають потребу в поясненні методики їхнього виконання; 22,2% - у коректуванні завдань з урахуванням рівня їхньої підготовленості і досвіду пізнавальної діяльності; 31,1% - у способах перевірки й аналізу отриманих результатів. Причому, серйозну увагу вони приділяють характеру самостійної роботи. Більшість з них думають, що самостійна робота, її характер і методика організації вимагають значної перебудови з урахуванням задач вищої освіти, які постійно ускладнюються.

Причини низької результативності самостійної роботи в професійному становленні майбутніх педагогів пояснюються тим, що у вузівському процесі не приділяється

належної уваги методиці і технології самостійної навчальної діяльності, що негативно позначається і на адаптації першокурсників до вузівського навчання. Більш того, викладачі не бачать безпосередньої залежності між рівнем підготовленості студентів до самостійної навчальної роботи і його результативністю, недооцінюючи при цьому труднощі адаптаційного періоду, а, часом, і ігноруючи їх при організації вузівського процесу.

Усунення типових утруднень адаптаційного періоду першокурсників, скорочення часу адаптації і заміна її формального характеру на творчий неможливо без надання самостійній роботі професійної спрямованості; усунення перевантаження навчальних програм і завдань фактичним матеріалом; розробки методики і технології самостійної роботи студентів з урахуванням сучасних підходів до організації вузівського процесу.

Ми виходили з того, що процес адаптації першокурсників буде успішним, якщо:

- усі форми і методи керівництва і контролю будуть спрямовані на активізацію самостійних зусиль по вирішенню навчальних задач, розвиток позитивної навчальної мотивації, формування раціональних умінь і навичок самостійної навчальної роботи;
- буде мати місце систематичний зворотний зв'язок у системі відносин "викладач – студент";
- буде мати місце чітке планування самостійної роботи й інформація про терміни виконання навчальних завдань і формах звітності.

Результативність самостійної роботи студентів і рівень їх адаптованості до неї залежить від методики підготовчого етапу. Важливо ознайомити студентів із планом роботи, щоб забезпечити систематичність і ритмічність у роботі студентів. Процес адаптації студентів до самостійної роботи багато в чому залежить від методики проведення викладачем

вступного заняття, у ході якого варто підкреслити взаємозв'язок практичних занять із самостійним виконанням завдань по вузівським дисциплінам, ознайомити їх з методикою самостійної роботи, відзначити важливість дотримання рекомендацій викладача, даних у процесі лекційних занять.

На вступному занятті доцільно розкрити перед студентами перспективи продовження робіт учбово-дослідницького характеру в процесі їхньої активної участі в різних видах учбово-пізнавальної діяльності. Досвід показує, що на вступному занятті першокурсники ще не можуть цілком усвідомити важливість і практичну значимість методичних рекомендацій викладача, тому необхідно систематично оцінювати результати самостійної роботи студентів, даючи при цьому конкретні методичні поради по їхньому виконанню.

На другому етапі великого значення набуває методика організації самостійної роботи студентів. У нашому досвіді вона будувалася на принципах:

- цілісності, коли педагогічна теорія дається з урахуванням специфіки педагогічної діяльності і тих вимог, що сьогодні пред'являються суспільством до вчителя;
- професійно-деяльній спрямованості самостійної пізнавальної діяльності (зміст самостійних завдань тісно зв'язаний з моделюванням ситуацій, максимально наближених до реальних шкільних умов);
- рольової перспективи, (створення для кожного студента можливості виявити себе в складній і відповідальній ролі шляхом рішення педагогічних задач, програвання рольових ситуацій, ділових ігор, виконання творчих завдань);
- диференціації й індивідуалізації самостійних завдань з урахуванням рівня сформованості їх професійних інтересів, розвитку можливостей, здібностей і ціннісних

орієнтацій, досвіду пізнавальної діяльності і педагогічної роботи.